

ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА ЗА СЪСЕДСТВО

Европейската политика за съседство засяга Азербайджан, Алжир, Армения, Беларус, Грузия, Египет, Израел, Йордания, Либия, Ливан, Мароко, Молдова, Палестина, Сирия, Тунис и Украйна. Нейната цел е да укрепи просперитета, стабилността и сигурността на всички. Тази политика се основава на демокрацията, принципите на правовата държава и зачитането на правата на човека и е двустранна политика между ЕС и всяка страна партньор с инициативи за регионално сътрудничество: Източното партньорство и Съюза за Средиземноморието^[1].

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

- Член 8 от Договора за Европейския съюз;
- Дял V от Договора за Европейския съюз (външна дейност);
- членове 206—207 (търговия) и 216—219 (международни споразумения) от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

ОБЩИ ЦЕЛИ

Посредством европейската политика за съседство (ЕПС) ЕС предлага на своите съседи привилегировани отношения, изградени на основата на взаимно обвързване с общи ценности (демокрацията и правата на човека, принципите на правовата държава, доброто управление, принципите на пазарната икономика и устойчивото развитие). ЕПС включва политическа координация и по-задълбочена икономическа интеграция, засилена мобилност и контакти между хората. Степента на амбициозност на отношенията зависи от степента на споделяне на тези ценности. ЕПС е отделна от процеса на разширяване, въпреки че това не предопределя как могат да се развият в бъдеще отношенията между съседните държави и ЕС. През 2011 г. ЕС преразгледа ЕПС и за да отговори на събитията в арабските държави, засили нейния фокус върху насърчаване на дълбока и устойчива демокрация и приобщаващо икономическо развитие. Дълбока и устойчива демокрация означава по-конкретно свободни и честни избори, усилия за борба с корупцията, независимост на съдебната система, демократичен контрол над въоръжените сили и свобода на изразяването, на събранията и на сдруженията. ЕС също така наблегна на ролята, която играе

[1] За информация относно двустранните връзки между ЕС и източните и средиземноморските партньори вж. информационните фишове по тези теми ([5.5.5](#); [5.5.6](#) и [5.5.7](#)).

в този процес гражданското общество, и въведе принципа „повече за повече“, съгласно който Съюзът развива по-силно партньорство с тези съседни държави, които осъществяват по-голям напредък към демократични реформи. През март 2015 г. Комисията и Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) стартираха процес на консултация за нов преглед на ЕПС. Една от главните цели на консултацията беше да се приспособят инструментите на тази политика, така че да се отчитат по-добре специфичните стремежи на държавите партньори. В този контекст на 9 юли 2015 г. Европейският парламент прие резолюция, в която се подчертава необходимостта от по-стратегическа, фокусирана, гъвкава и съгласувана ЕПС. На 11 ноември 2015 г. беше представено съобщение от ЕСВД и Комисията в този смисъл, основаващо се на резултатите от консултацията.

На 18 май 2017 г. ЕСВД и Комисията публикуваха [доклад за прегледа на прилагането на ЕПС](#). В доклада се подчертаваше по-гъвкавия и чувствителен подход, възприет от ЕС в сътрудничеството му с партньорите в рамките на ЕПС, както и по-ефективното използване на ресурсите. На 27 март 2019 г. Парламентът прие резолюция за периода [след Арабската пролет и перспективите за региона на Близкия изток и Северна Африка](#), в която се признават някои демократични подобрения в региона, но също така се призовава за по-нататъшни икономически, демократични и социални реформи.

ИНСТРУМЕНТИ

ЕПС се опира на съществуващите юридически споразумения между ЕС и неговите партньори — споразуменията за партньорство и сътрудничество (СПС) и споразуменията за асоцииране.

Централно място в ЕПС заемат двустранните планове за действие и приоритети за партньорство, изготвени между ЕС и повечето държави партньори. В тях се съдържат програми за политически и икономически реформи с краткосрочни и средносрочни приоритети (три до пет години). Плановете за действие и приоритетите за партньорство по ЕПС отразяват потребностите, интересите и способностите на ЕС и на всеки партньор. Те се стремят към развитие на демократични, социално справедливи и приобщаващи общества, насърчаване на икономическата интеграция и подобряване на трансграничната мобилност на хората.

ЕС подкрепя реализирането на целите на ЕПС чрез финансова помощ, както и чрез политическо и техническо сътрудничество. Средствата се предоставят главно по линия на Европейския инструмент за съседство, като разпределената за периода 2014—2020 г. сума е 15,4 млрд. евро. За финансиране на ЕПС се използват и други инструменти и програми, например Механизмът за подкрепа на гражданското общество. Комисията също предоставя финансова подкрепа под формата на безвъзмездни средства на партньорите, а Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие допълват тази подкрепа с кредити.

Освен това по линия на ЕПС са разработени нови инструменти за стимулиране на достъпа до пазара, по-конкретно посредством преговори за сключване

на задълбочени и всеобхватни споразумения за свободна търговия (ЗВССТ), както и за засилване на мобилността и управлението на миграцията. В тази посока бяха предложени и сключени партньорства за мобилност и облекчаване/либерализация на визовия режим с някои партньори, а през 2016 г. беше въведен специален финансов инструмент — [Механизъмът за партньорство за мобилност](#). В южния регион редица регионални и двустранни инициативи в областта на миграцията и мобилността се финансират по линия на [Извънредния доверителен фонд на ЕС за Африка](#) — компонента за Северна Африка.

При все че ЕПС е изготвена като набор от общи политики, тя също така позволява на ЕС да приспособява и „диференцира“ политиката си спрямо спецификата на всеки партньор.

В хода на дискусиите по бъдещата многогодишна финансова рамка (МФР) за периода 2020—2027 г. е се извършва преглед на структурата и функционирането на инструментите на ЕС за външно финансиране, включително на Европейския инструмент за съседство (ЕИС). В този контекст на 18 април 2018 г. Парламентът прие [доклад относно прилагането на инструментите на ЕС за външно финансиране](#), включително междинния преглед от 2017 г. и бъдещата структура за периода след 2020 г. Що се отнася до ЕИС, в доклада се призовава за по-голяма гъвкавост, за по-добро използване на подхода „повече за повече“ и подхода, основан на стимули, и за по-добра координация между регионалните и двустранните програми.

На 14 юни 2018 г. Комисията публикува [предложение за регламент](#) на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество (ИСРМС). Целта на предложението е да се опрости съществуващата структура на финансиране на външната дейност на ЕС за следващия период на МФР, като то включва в рамките на новия ИСРМС няколко финансови инструмента, в т.ч. ЕИС. Парламентът прие позицията си на [първо четене](#) по това предложение на 27 март 2019 г., като призова за допълнително финансиране, по-голяма роля в процеса на вземане на решения относно вторични варианти на политиката и спиране на помощта в случаи на нарушения на правата на човека.

РЕГИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ

А. Източно партньорство

Източното партньорство беше създадено, за да се „издигнат на по-висока степен“ връзките на ЕС с повечето му източни съседи: Азербайджан, Армения, Беларус, Грузия, Молдова и Украйна. Източното партньорство беше договорено през 2008 г., стартира през 2009 г. и се базира на ЕПС.

1. Цели

Основната цел на Източното партньорство е „ускоряване на политическото асоцииране и задълбочаване на икономическата интеграция“ между ЕС и източните му съседи. Равнището на интеграция и сътрудничество отразява ангажираността на всяка страна партньор с европейските ценности, стандарти и структури, както и нейния напредък. Източното партньорство има за цел

да насърчава демокрацията и доброто управление, да укрепи енергийната сигурност, да стимулира секторни реформи (включително опазване на околната среда), да насърчава контактите между хората, да подпомага икономическото и социалното развитие и да предоставя допълнително финансиране за проекти, насочени към намаляване на социално-икономическите неравновесия и увеличаване на стабилността^[2].

2. Структури

Срещи на високо равнище на Източното партньорство се провеждат на всеки две години с участието на държавните или правителствените ръководители на ЕС и държавите партньори и представители на Европейския парламент, Европейската комисия и ЕСВД.

Участниците в петата среща на високо равнище на Източното партньорство, проведена на 24 ноември 2017 г. в Брюксел, направиха преглед на постиженията през последните две години и очакват изпълнението на съвместен работен документ на службите^[3], в който се предлага по-целенасочен подход за постигане на резултати по всеки от четирите приоритета, определени в съвместната декларация от срещата на високо равнище на Източното партньорство в Рига на 22 май 2015 г.:

- икономическо развитие и пазарни възможности;
- укрепване на институциите и добро управление;
- свързаност, енергийна ефективност, околна среда и изменение на климата;
- мобилност и контакти между хората.

Препоръките на Парламента относно Източното партньорство, приети на 15 ноември 2017 г., дадоха амбициозен и ориентиран към бъдещето принос при подготовката за срещата на високо равнище.

Многостранното измерение на Източното партньорство се основава на четири тематични платформи: демокрация, добро управление и стабилност; икономическа интеграция и сближаване с политиките на ЕС; енергийна сигурност; и контакти между хората. Определени висши служители се срещат най-малко два пъти годишно, а министрите на външните работи — един път годишно. Понякога работата на платформите може да се извършва чрез секторни срещи на ниво министри.

Стартирани са някои водещи инициативи, сред които: програма за интегрирано управление на границите; механизъм за МСП; регионални пазари за електроенергия; както и усилия за подобряване на енергийната ефективност, засилване на употребата на възобновяеми енергийни източници, насърчаване на добро управление на околната среда и превенция, подготовка и реагиране на природни и предизвикани от човека бедствия.

[2] За повече информация вж. раздела на [уебсайта на EEAS](#) относно Източното партньорство.

[3] „Източно партньорство — 20 цели за 2020 г.: Съсредоточаване върху ключовите приоритети и осезаемите резултати“:

Създадената през 2011 г. Парламентарна асамблея Евронест^[4] е парламентарният компонент на Източното партньорство и отговаря за неговите консултации, контрол и мониторинг. Нейната основна цел е да даде общ форум на парламентите на страните от Източното партньорство и Европейския парламент, както и да увеличава контактите между хората, да насърчава активното участие на гражданското общество и да участва по-активно в културния диалог. Тя се основава на взаимни интереси и ангажименти, както и на принципите на диференциация, споделена ангажираност и отговорност. Една от нейните роли е да контролира подкрепата на ЕС за страните от Източното партньорство, като тя също така може да дава препоръки на междуправителствените структури на Източното партньорство, за да насърчава по-задълбочената политическа и икономическа интеграция на тези страни с ЕС.

Досега Асамблеята е провела седем редовни пленарни заседания, последното от които от 25 до 27 юни 2018 г. в Брюксел. Тя е съставена от 60 членове на Европейския парламент и по 10 членове от парламента на всяка държава партньор. Тъй като, обаче, Европейският парламент не признава Народното събрание на Беларус за демократично избрана институция, понастоящем в Евронест не участват „парламентаристи“ от Беларус. Парламентарната асамблея Евронест има четири постоянни комисии, а именно комисия по политически въпроси, права на човека и демокрация, комисия по икономическа интеграция, сближаване на законодателствата и конвергенция с политиките на ЕС, комисия по въпросите на енергийната сигурност и комисия по социални въпроси, заетост, образование, култура и гражданско общество.

Освен това Форумът на гражданското общество на Източното партньорство^[5] дава препоръки, които целят „оказване въздействие върху институциите на ЕС и националните правителства на държавите от Източното партньорство“.

Б. Съюз за Средиземноморието

Съюзът за Средиземноморието включва 28-те държави — членки на ЕС, Европейския съюз и 15 средиземноморски страни (Албания, Алжир, Босна и Херцеговина, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Мавритания, Мароко, Монако, Палестина, Сирия (чието членство временно е преустановено поради гражданската война), Тунис, Турция и Черна гора). Лигата на арабските държави участва във всички заседания от 2008 г. насам, а Либия има статут на наблюдател.

1. Цели

Съюзът за Средиземноморието представлява многостранна рамка за политически, икономически и социални връзки между Европейския съюз и южните и източните средиземноморски страни. Началото му беше поставено през 2008 г. на [срещата на високо равнище в Париж](#) като продължение на евро-средиземноморското партньорство (Евромед), известно също като Барселонски процес. Съюзът за Средиземноморието се вдъхновява от целите, поставени в Декларацията от Барселона (1995 г.), а именно създаване на пространство

[4] За повече информация относно Евронест и нейната дейност вж. [уебсайта на Асамблеята](#):

[5] За повече информация вж. [уебсайта на форума на гражданското общество](#)

на мир, стабилност, сигурност и споделен икономически просперитет, при пълно зачитане на демократичните принципи, правата на човека и основните свободи, като едновременно с това се насърчава разбирателство между културите и цивилизациите в евро-средиземноморския регион.

2. Структури

Съюзът за Средиземноморието е председателстван от съвместно председателство, което подчертава съвместната ангажираност, характеризираща групата. От 2012 г. Европейският съюз поема северното съпредседателство, а Йордания южното съпредседателство. Главен управителен орган на Съюза за Средиземноморието е срещата на висши служители, която наблюдава и координира работата на Съюза за Средиземноморието. Срещата на висши служители също така одобрява бюджета и работната програма на секретариата, подготвя заседанията на външните министри и на други конфигурации от министри и назначава генерален секретар и шестима заместник генерални секретари. На срещите се обсъждат предложенията за проекти, внесени от секретариата за одобрение и приемане. Ролята на секретариата на Съюза за Средиземноморието се състои преди всичко в идентифициране, обработване, насърчаване и координиране на технически проекти в сектори като транспорт, енергетика, води, опазване на околната среда, висше образование и мобилност, научни изследвания, социални въпроси, овластяване на жените, заетост и стопанско развитие, като всички те засилват сътрудничеството и имат пряко отражение върху благосъстоянието на гражданите. ЕС има най-голяма вноска в бюджета на секретариата на Съюза за Средиземноморието.

Парламентарната асамблея на Съюза за Средиземноморието се базира на работата на Евро-средиземноморската парламентарна асамблея и включва 280 членове: 132 членове от ЕС (83 членове от 28-те национални парламента в ЕС и 49 членове от Европейския парламент), 8 членове от европейски средиземноморски страни партньори (Албания, Босна и Херцеговина, Монако и Черна гора), 130 членове от десетте страни по южното и източното крайбрежие на Средиземно море (Алжир, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Мароко, Палестина, Сирия (чието членство временно е преустановено), Тунис и Турция), както и 10 членове от Мавритания.

Парламентарната асамблея на Съюза за Средиземноморието провежда най-малко едно пленарно заседание годишно; последното беше в Страсбург на 13 и 14 февруари 2019 г. Тя приема резолюции или препоръки по всички аспекти на евро-средиземноморското сътрудничество, които засягат изпълнителните органи на Съюза за Средиземноморието, Съвета на ЕС, Европейската комисия и националните правителства на държавите партньори. Европейският парламент поема ротационното председателство на Съюза за Средиземноморието през 2018—2019 г., преди да го предаде на Великото национално събрание на Турция на последното пленарно заседание в Страсбург. Асамблеята има пет комисии: по политически въпроси, по икономически въпроси, по култура, по въпросите на жените и по енергетика.

